

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2012 rd

Statsrådets redogörelse till riksdagen om gränshinder i Norden

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 27 april 2012 statsrådets redogörelse till riksdagen om gränshinder i Norden (SRR 3/2012 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Tiina Korhonen, arbets- och näringsministeriet

- undervisningsråd Armi Mikkola, undervisnings- och kulturministeriet
- minister Ole Norrback
- undervisningsråd Raija Timonen, Utbildningsstyrelsen
- opintojohtaja Pentti Heikkilä, Ammattiopisto Lappia
- utbildningschef Mirva Juntti, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
- koordinator Päivi Koivupalo, Nordkalottens Gränstjänst
- expert Larserik Häggman, Pohjola-Norden.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Finlands Akademi.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt. Kulturutskottet understöder tanken på att inom sitt eget behörighetsområde avskaffa gränshindren. Det skulle vara en viktig och lönsam investering för att stärka den kunskapsbaserade och kulturella välfärden i Finland.

Inom den korta tidsram som gavs för att ge utlåtande i saken har utskottet från en mer allmän utgångspunkt utrett vissa gränshinder som berör utskottets verksamhetsområde. En stor del av gränshindren hänför sig inte direkt till utbildning, forskning eller kulturell verksamhet men de påverkar ändå direkt verksamheten på dessa

områden. Som exempel kan nämnas många hinder som har sin grund i social- eller arbetslivslagstiftning eller praxis, t.ex. arbetskraftspolitiska åtgärder som inte kan överföras från ett land till ett annat, stöd under studieledighet, beskattning och försäkringspraxis.

Redogörelsen tar inte upp problem inom utbildningssektorn eller t.ex. frågan om att godkänna utländsk utbildning och kulturutskottet tar därför inte heller ställning i detalj till frågan om erkännande av examina. Utskottet understryker i detta sammanhang att utredning har visat att många examina inte är jämförbara sinsemellan och ligger inte heller på samma nivå ens inom de

nordiska länderna. I många fall är det svårt för den studerande eller den som söker sig till en utbildning att få reda på vilken behörighet utbildningen ger i de olika nordiska länderna. De gränshinder som berör utbildningen är inte heller alltid enbart nordiska gränshinder utan de har också att göra med relationerna till andra EU/EES-länder. Kulturutskottet behandlar för närvarande kommissionens förslag till direktiv om yrkeskvalifikationer (U 18/2012 rd). Utskottet framhåller även i det sammanhanget betydelsen av att trygga det nationella beslutsfattandet och att säkerställa högkvalitativ utbildning när utbildningsgränshindren slopas. Utskottet stöder tanken på att alltid genomföra konsekvensbedömning ur ett nordiskt perspektiv när nationella lagar stiftas.

Enligt utbildningsstyrelsen är samarbetet och informationsutbytet kring erkännande av examina livligt. De myndigheter i samtliga nordiska länder som ansvarar för tillgången till information om högskolesystemen och högskoleexamina samt för information om erkännande av examina är representerade i nätverket Nordic National Recognition Information Centres (NORRIC). Nätverket finansieras delvis av Nordiska ministerrådet och dess uppgift är att arbeta med preventiva åtgärder mot gränshinder och att aktivt söka lösningar på kommande utmaningar. Utskottet ser positivt på att det i fjol inrättades ett motsvarande nordiskt informationsnät för yrkesexamina på andra stadiet, vars verksamhet håller på att byggas ut.

Sakkunnigutfrågningen i utskottet avslöjade att myndigheterna inte alltid är medvetna om alla de gränshinder som människor i praktiken stöter på. Myndighetssamarbetet och myndigheternas samarbete med andra aktörer inom det nordiska samarbetet är viktigt, menar utskottet.

Ett särproblem som har lyfts fram inom det nordiska kultursamarbetet är kravet på momsdeposition vid små konst- och hantverksutställningar som ordnas i Finland och som kan vara ett så stort belopp för arrangören att utställningen inte alls kan ordnas.

Yrkesutbildning och arbetspraktik. Enligt utredning till utskottet fungerar samarbetet kring yrkesutbildning bra i många avseenden, åtminstone på de nordliga gränsområdena. Ett bra exempel på samarbete är att läroplaner läggs upp utifrån grunderna för svenska och finländska läroplaner så att de motsvarar de krav arbetslivet på gränsområdet ställer.

Av skillnaderna länderna emellan kan bl.a. nämnas att Sverige inte har regelrätta yrkesskolor eller yrkesexamina och därför kan det vara svårt att i praktiken göra jämförelser och avgöra på vilket sätt studier kan räknas till godo. Behörigheten för elinstallationer bestäms exempelvis på olika sätt i Sverige respektive Finland medan svetsbranschen har en gemensam behörighetsklassificering (European welding system),

Enligt utredning till utskottet kan arbetspraktik i anslutning till yrkesexamina utföras i företag i andra nordiska länder men yrkesprov kan inte avläggas t.ex. i Sverige, eftersom examenskommissionen inte godkänner ett sådant förfarande. Däremot kan yrkesskicklighetsprov för yrkesinriktad grundexamen avläggas också i Sverige.

Utskottet anser att man på nordisk nivå måste nå samförstånd om de krav som ska ställas på grundläggande kunskaper inom yrkesutbildningen i Norden. Då skulle det bli lättare för såväl företag som arbetstagare att på ett smidigt sätt arbeta i hela Norden.

De problem som sammanhänger med arbetspraktik berör delvis kulturutskottets behörighetsområde. Enligt lagen är arbetspraktik i ett annat nordiskt land inte möjligt om inte arbetsgivaren är en finländsk juridisk person. Problemet handlar i första hand om försäkringspraxis. Arbets- och näringsministeriet tillsatte i januari 2012 en arbetsgrupp som ska dryfta villkoren och konsekvenserna för utnyttjande av tjänster som produceras av icke-anställda på en arbetsplats. Bland annat arbetspraktik och sådan arbetspraktik på en arbetsplats som ingår i arbeidskraftsutbildning är föremål för utvärdering. Utskottet anser det viktigt att arbetsgruppen också behandlar möjligheten att förlägga arbetsmarknadsåtgärder till utlandet.

För de studerande vore det viktigt att ha exakt, öppen och lättillgänglig information om studiemöjligheter i ett annat land. Det här kräver samarbete mellan de som informerar om utbildningsmöjligheter och de som producerar stöd-tjänster på utbildningsområdet.

Högskoleundervisning och forskning. Som exempel på samarbete på högskoleutbildningens område kan nämnas Nordiska ministerrådets Nordic Master (Nordic Master Programme NMP), som stöder gemensamma nordiska magistersprogram i deltagande högskolor. Syftet är att ytterligare befästa Nordens position som en utbildnings- och forskningsregion genom att förbättra de nordiska högskolornas kapacitet och stärka deras nyckelbranscher och därmed också deras konkurrenskraft.

Internationell erfarenhet är viktig för alla studerande och studier i ett annat nordiskt land är ett naturligt alternativ. Toppforskarna rekryteras bland universitetsstuderande och därför är det viktigt att redan under studietiden röra sig över de nationella gränserna. Utskottet ser det som angeläget att det finns möjligast få gränshinder för studerande och forskare. Det borde vara enkelt för t.ex. forskare och deras familjer att flytta från ett land till ett annat. De allmänna gränshinder som nämns i redogörelsen och andra utredningar berör även forskare.

Sakkunniga anser att nordiskt forskningsarbete är kostnadseffektivt tack vare de korta avstånden och en enhetlig kultur samt likartade strukturer och handlingsmodeller. Det går snabbt att starta upp verksamheten och den löper smidigt och obyråkratiskt i en anda av förtroende. Det nordiska samarbetet ger varje ny forskargeneration en möjlighet till internationalisering i en bekant miljö och de unga forskarna kan skapa kontakter som de kan ha nytta av under hela forskarkarriären. Många av Finlands främsta forskare har byggt sina framgångar på deltagande i nordiskt samarbete.

Utskottet konstaterar att det nordiska forskningssamarbetet också ska ses som en del av det europeiska forskningssamarbetet, där ett nordiskt perspektiv kan ge ett mervärde. Utskottet

hänvisar till sitt utlåtande om ramprogrammet Horisont för forskning och innovation (KuUU 4/2012 rd — U 5/2012 rd), där utskottet konstaterar att syftet med EU-finansierad forskning och utveckling alltid måste vara att skapa ett europeiskt mervärde och att valet av vilken verksamhet och vilka projekt som finansieras genom ramprogrammet alltid måste vara hög FoU-kvalitet. Endast på det sättet kan man nå de viktigaste tillväxtmålen för strategin Europa 2020.

Utskottet framhåller att det också ska vara möjligt för forskningsresurserna, t.ex. forskarnas finansiering, att utan hinder röra sig över gränserna. För de organisationer som finansierar forskning, såsom Finlands Akademi, är det viktigt att det nordiska finansieringssamarbetet inte stöter på formella hinder när man går in för finansieringsformer t.ex. av typen common pot. Detta bör gälla även andra aktörer som finansierar forskning, exempelvis ministerier och stiftelser.

Utskottet framhåller också i detta sammanhang att en nationell högskoleutbildning på hög nivå och en tillräckligt resurserad grundforskning skapar den vetenskapliga grund som hjälper forskare och forskningsinstitut att hävda sig i konkurrensen om forskningspengar. Utan grundforskning på toppnivå skapas det inga av vetenskapliga genombrott genererade nya konkurrenskraftiga innovationer. Den finländska forskarutbildningen måste garantera att våra unga forskare får en grundläggande kompetens av internationell klass.

Det nordliga gränssamarbetet. Det finns redan erfarenhet av gränssamarbete i de nordliga regionerna och gränsoverskridande mobilitet på grund av utbildning, arbete och arbetssökning skapar ett strakt behov av sådant samarbete. I regionen finns det mycket samlad erfarenhet och praktiska synpunkter på hur gränshindren lämpligast kan avvecklas. För det nordiska gränssamarbetet föreslår kulturutskottet ett experiment med särskild gränsområdeslagstiftning som gör det möjligt att undanröja faktiska gränshinder eller minska dem i betydande grad. Erfarenheterna av ett sådant experiment kunde sedan

utnyttjas i större omfattning i det nordiska lagstiftningsarbetet.

Ställningstagande

Kulturutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 15 maj 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Leena Harkimo /saml
Anneli Kiljunen /sd
Pauli Kiuru /saml

Sanna Lauslahti /saml
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Simo Rundgren /cent
Pauliina Viitamies /sd
ers. Juho Eerola /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.